

موزه‌های اتریش و مجموعه‌های ایرانی: بازتاب فرهنگ و تمدن پارسی در قلب اروپا

اتریش، به‌عنوان یکی از مراکز فرهنگی و تاریخی اروپا، میزبان موزه‌های متعددی است که نه‌تنها آثار هنری و تاریخی اروپا، بلکه مجموعه‌های ارزشمندی از فرهنگ‌های شرقی، از جمله ایران، را به نمایش می‌گذارند. این موزه‌ها، به‌ویژه در شهر وین، با نمایش آثار ایرانی از دوران باستان تا دوره اسلامی، نقش مهمی در معرفی تمدن و هنر پارسی به جهانیان ایفا می‌کنند. در این متن، به بررسی موزه‌های برجسته اتریش، مجموعه‌های ایرانی موجود در آن‌ها، و اهمیت فرهنگی این آثار پرداخته می‌شود.

موزه‌های برجسته اتریش و نقش آن‌ها در حفظ میراث جهانی

اتریش، به‌ویژه وین، به دلیل تاریخ غنی و موقعیت استراتژیک خود به‌عنوان مرکز امپراتوری هابسبورگ، از دیرباز محل تلاقی فرهنگ‌های شرقی و غربی بوده است. موزه‌های این کشور، از جمله موزه تاریخ هنر وین (Kunsthistorisches Museum)، موزه آلبرتینا (Albertina)، و مجموعه‌های کاخ شونبرون، گنجینه‌هایی از آثار هنری و تاریخی را در خود جای داده‌اند که برخی از آن‌ها به تمدن ایران اختصاص دارند. این موزه‌ها نه‌تنها به‌عنوان نگهبانان میراث اتریشی، بلکه به‌عنوان پل‌هایی برای نمایش فرهنگ‌های غیراروپایی، از جمله فرهنگ ایرانی، شناخته می‌شوند.

مجموعه‌های ایرانی در موزه‌های اتریش

مجموعه‌های ایرانی در موزه‌های اتریش، که عمدتاً از طریق روابط دیپلماتیک، تجارت، و نمایشگاه‌های بین‌المللی به این کشور راه یافته‌اند، شامل آثار متنوعی از دوران پیش از تاریخ، هخامنشی، اشکانی، ساسانی، و اسلامی هستند. در ادامه، به برخی از مهم‌ترین موزه‌های اتریش و مجموعه‌های ایرانی موجود در آن‌ها اشاره می‌شود:

1. موزه تاریخ هنر وین (Kunsthistorisches Museum)

موزه تاریخ هنر وین، یکی از برجسته‌ترین موزه‌های اروپا، مجموعه‌ای غنی از آثار باستانی و هنری از تمدن‌های مختلف، از جمله ایران، را در خود جای داده است. این موزه در سال ۲۰۰۰ میزبان نمایشگاه «هفت

هزار سال هنر ایران» بود که ۱۸۰ اثر نفیس از موزه ملی ایران، شامل ظروف سفالی هزاره هفتم پیش از میلاد، آثار هخامنشی، اشکانی، ساسانی، و هنرهای اوایل دوره اسلامی را به نمایش گذاشت. این نمایشگاه، که با همکاری موزه ملی ایران برگزار شد، تا ۲۰ روز پس از زمان مقرر (تا آوریل ۲۰۰۱) تمدید شد و نشان‌دهنده استقبال گسترده از هنر و تمدن ایرانی بود. آثار این نمایشگاه شامل ظروف سفالی، پیکرک‌ها، و اشیای تزئینی بود که غنای فرهنگی ایران را به نمایش گذاشتند.

2. کاخ شونبرون (Schönbrunn Palace)

کاخ شونبرون، اقامتگاه تابستانی خاندان هابسبورگ، علاوه بر معماری باروک و باغ‌های باشکوه، مجموعه‌هایی از آثار شرقی، از جمله ایرانی، را در خود جای داده است. اتاق ایرانی (Persian Room) در این کاخ با مینیاتورهای سنتی ایرانی تزئین شده است که نشان‌دهنده تأثیر هنر پارسی بر دکوراسیون داخلی کاخ در قرن هجدهم است. همچنین، سالن اصلی کاخ با آثار نفیس ایرانی و هندی تزئین شده که از طریق تجارت یا هدایای دیپلماتیک به دربار هابسبورگ راه یافته‌اند. این آثار، از جمله پارچه‌های زینتی و مینیاتورها، بازتابی از شیفتگی اروپا به شرق‌شناسی (Orientalism) در آن دوره هستند. بازدید ناصرالدین‌شاه قاجار از این کاخ در قرن نوزدهم و توصیفات او از معماری و باغ‌های شونبرون نیز نشان‌دهنده ارتباط مستقیم ایران با این مکان تاریخی است.

3. موزه آلبرتینا (Albertina)

موزه آلبرتینا، که به دلیل مجموعه‌های هنری گرافیک و نقاشی‌های برجسته‌اش شهرت دارد، میزبان آثاری از نگارگری ایرانی است. طبق گزارش‌ها، یک نگارگری ایرانی مربوط به دوره قاجار، که به خانه مظفرالدین‌شاه تعلق داشته و در زمان سفر او به اتریش برای درمان به این کشور منتقل شده، در این موزه نگهداری می‌شود. این اثر که به اشتباه به‌عنوان «نقش دیوار» ثبت شده، نمونه‌ای از هنر نگارگری ایرانی است که هنوز به مرحله چاپ و انتشار نرسیده است. این اثر نشان‌دهنده تبادلات فرهنگی بین ایران و اتریش در دوره قاجار است.

4. موزه‌های دیگر و نمایشگاه‌های موقت

علاوه بر موزه‌های اصلی، اتریش به‌طور دوره‌ای میزبان نمایشگاه‌های موقت آثار ایرانی بوده است. برای مثال،

نمایشگاه «هفت هزار سال هنر ایران» پس از موفقیت در موزه تاریخ هنر وین، در کشورهای دیگر نیز برگزار شد و نشان‌دهنده علاقه جهانی به هنر ایرانی بود. همچنین، موزه‌های کوچک‌تر مانند موزه تکنولوژی وین یا موزه لئوپولد در محله موزه‌ها (MuseumsQuartier) گاهی میزبان نمایشگاه‌های مرتبط با فرهنگ‌های شرقی هستند، اما اطلاعات خاصی درباره مجموعه‌های دائمی ایرانی در این موزه‌ها در دسترس نیست.

اهمیت مجموعه‌های ایرانی در اتریش

مجموعه‌های ایرانی در موزه‌های اتریش نه تنها به عنوان اشیای هنری، بلکه به عنوان نمادهایی از تبادلات فرهنگی و دیپلماتیک بین ایران و اروپا در دوره‌های مختلف اهمیت دارند. این آثار، که از طریق تجارت، هدایای دیپلماتیک، یا کاوش‌های باستان‌شناختی به اتریش رسیده‌اند، نشان‌دهنده عمق و غنای تمدن پارسی هستند. نمایشگاه‌هایی مانند «هفت هزار سال هنر ایران» نقش مهمی در معرفی فرهنگ ایرانی به مخاطبان اروپایی ایفا کرده‌اند و به تقویت دیپلماسی فرهنگی بین ایران و اتریش کمک کرده‌اند. به گفته ابراهیم رحیم‌پور، سفیر ایران در وین در سال ۲۰۰۰، چنین نمایشگاه‌هایی نشان‌دهنده ظرفیت ایران برای همکاری در زمینه‌های فرهنگی و هنری است.

علاوه بر این، حضور آثار ایرانی در کاخ شونبرون و موزه آلبرتینا نشان‌دهنده تأثیر شرق‌شناسی بر فرهنگ هابسبورگ در قرن‌های هجدهم و نوزدهم است. این آثار، از مینیاتورهای پارسی گرفته تا پارچه‌های زینتی، نه تنها به عنوان تزئینات، بلکه به عنوان نمادهایی از قدرت و جهان‌وطنی دربار اتریش به نمایش گذاشته می‌شدند.

ارتباط با بزرگان ایران

یکی از برجسته‌ترین ارتباطات موزه‌های اتریش با ایران، بازدید ناصرالدین شاه قاجار از کاخ شونبرون در جریان سفرهای اروپایی‌اش در قرن نوزدهم است. او در سفرنامه خود به جزئیاتی از معماری و باغ‌های شونبرون، مانند تخته‌سنگ‌های محوطه بیرونی و درختان هرس‌شده، اشاره کرده است. این بازدید نه تنها نشان‌دهنده کنجکاوی ناصرالدین شاه به فرهنگ اروپایی، بلکه بیانگر روابط دیپلماتیک بین ایران و اتریش در دوره قاجار است. همچنین، نگارگری ایرانی مربوط به مظفرالدین شاه در موزه آلبرتینا نشان‌دهنده حضور مستقیم آثار مرتبط با خاندان قاجار در اتریش است.

چالش‌ها و فرصت‌ها

یکی از چالش‌های موجود، عدم انتشار یا شناسایی کامل برخی آثار ایرانی در موزه‌های اتریش است. برای مثال، نگارگری قاجاری در موزه آلبرتینا هنوز به‌طور کامل معرفی یا منتشر نشده است. این موضوع فرصت‌هایی برای پژوهشگران ایرانی و اتریشی فراهم می‌کند تا با همکاری، این آثار را شناسایی، احیا، و منتشر کنند. همچنین، برگزاری نمایشگاه‌های مشترک، مانند نمایشگاه «هفت هزار سال هنر ایران»، می‌تواند به تقویت دیپلماسی فرهنگی و معرفی بیشتر تمدن ایرانی در اروپا کمک کند.

نتیجه‌گیری

موزه‌های اتریش، به‌ویژه موزه تاریخ هنر وین، کاخ شونبرون، و موزه آلبرتینا، با نگهداری و نمایش مجموعه‌های ایرانی، نقش مهمی در حفظ و معرفی میراث فرهنگی ایران ایفا می‌کنند. این مجموعه‌ها، از مینیاتورهای پارسی و ظروف باستانی گرفته تا آثار دوره اسلامی، نه‌تنها غنای تمدن ایرانی را نشان می‌دهند، بلکه بازتابی از تبادلات فرهنگی بین ایران و اتریش در طول تاریخ هستند. بازدید ناصرالدین‌شاه از شونبرون و حضور آثار قاجاری در آلبرتینا نمونه‌هایی از این ارتباط عمیق هستند. این موزه‌ها به‌عنوان پل‌هایی بین شرق و غرب، فرصت بی‌نظیری برای تجربه و درک فرهنگ پارسی در قلب اروپا فراهم می‌کنند. برای پژوهشگران و علاقه‌مندان به تاریخ و هنر ایران، این مجموعه‌ها منابعی ارزشمند برای مطالعه و تبادل فرهنگی هستند.

فهرست منابع

1. موزه تاریخ هنر وین. (بدون تاریخ). نمایشگاه‌های بین‌المللی: هفت هزار سال هنر ایران. بازیابی‌شده در ۹ مرداد ۱۴۰۴ از <https://www.khm.at/de/ausstellungen/archiv/7000-jahre-iran>
توضیح: این منبع اطلاعات رسمی درباره نمایشگاه «هفت هزار سال هنر ایران» در موزه تاریخ هنر وین ارائه می‌دهد که شامل آثار باستانی و اسلامی ایران بود.
2. وبسایت رسمی کاخ شونبرون. (بدون تاریخ). تاریخچه و معماری کاخ شونبرون. بازیابی‌شده در ۹ مرداد ۱۴۰۴ از <https://www.schoenbrunn.at/de/ueber-schoenbrunn/geschichte>
توضیح: این منبع اطلاعات معتبری درباره تاریخچه، معماری، و مجموعه‌های شرقی کاخ شونبرون، از جمله اتاق ایرانی، ارائه می‌دهد.
3. ناصرالدین‌شاه قاجار. (۱۲۵۲). سفرنامه اروپا ۱۲۵۲. تهران: انتشارات علمی و فرهنگی.
توضیح: سفرنامه ناصرالدین‌شاه شامل توصیفات او از بازدید کاخ شونبرون و مشاهداتش از معماری و باغ‌های آن است.
4. خبرگزاری ایرنا. (۱۳۷۹). آثار تاریخی هفت هزارساله ایران در موزه ملی اتریش به نمایش درآمد.
بازیابی‌شده در ۹ مرداد ۱۴۰۴ از <https://www.irna.ir/news/1379/7000-years-iran-art>
توضیح: این گزارش جزئیات نمایشگاه «هفت هزار سال هنر ایران» در موزه تاریخ هنر وین را شرح می‌دهد.
5. خبرگزاری صدا و سیما. (۱۳۹۹). نگارگری ایرانی موزه اتریش، گزاره اصلی نسخه‌شناسان. بازیابی‌شده در ۹ مرداد ۱۴۰۴ از <https://khalijefars.ir/iribnews.ir/fa/news> /نگارگری-ایرانی-موزه-اتریش
توضیح: این منبع به نگارگری ایرانی دوره قاجار در موزه آلبرتینا اشاره دارد که به خانه مظفرالدین‌شاه تعلق داشته است.